

Szanowni Państwo,

Poniżej załączamy notatki robocze z przeprowadzonych warsztatów które odbyły się podczas **pierwszego** dnia I Seminarium Sieciującego CWD-Plus, Serock, 29-30 listopada 2022.

Charakter poniższego materiału ma na celu możliwość przybliżenie zakresu omawianego podczas poszczególnych sesji warsztatowych dla osób uczestniczących. Stanowi uzupełnienie dla przedstawianych prezentacji, udostępnionych w bazie wiedzy na stronie www.cwd.info.pl.

To tam można znaleźć dane kontaktowe do autorek/ów prezentacji oraz ekspertów/ek i praktyków/czek prezentujących studia przypadków, czy przedstawiających doświadczenia instytucji, jakie reprezentują. Można również korzystać z kontaktów do wskazanych osób z zespołu ZMP zaangażowanego w prace w projekcie CWD+ (zgodnie z zasadą imie.nazwisko @zmp.poznan.pl).

Życzymy udanej lektury,

Zespół ZMP

Spis treści

Agenda warsztatów – 29 listopada 2022	2
D1.1. Transformacja energetyczna - doświadczenia w zakresie planowania i realizacji projektów w obszarze transformacji energetycznej i produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ramach współpracy międzygminnej.....	3
D1.2 Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych, w tym przedsięwzięć transportowych na obszarze partnerstwa z uwzględnieniem mobilności miejskiej.....	4
D1.3. Rozwój lokalnej gospodarki - doświadczenia w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości (lokalny biznes, agroturystyka, inne) w ramach partnerstw międzysamorządowych	6
D1.4 Cyfryzacja - rozwój infrastruktury i umiejętności cyfrowych, zwiększenie potencjału gospodarczego i społecznego partnerstwa. Jak wspólnie rozwijać e-usługi (biznes, edukacja, opieka społeczna, kultura).	8
D1.5 Usługi edukacyjne i społeczne - jak je budować i rozwijać na terenie partnerstwa, zmniejszając koszty ich realizacji oraz podnosząc jakość	10
D1.6 Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze - jak budować zintegrowany projekt przy wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tak aby miał realne szanse na pobudzenie lokalnego rozwoju gospodarczego.....	12

Agenda warsztatów – 29 listopada 2022

Każdy z warsztatów odbywał się dwukrotnie (I sesja w godz. 14:30 –16:00 oraz II sesja w godz. 16:30 – 18:00 w osobnej sali) Dzięki temu każda z uczestniczek i każdy z uczestników mogli wziąć udział w dwóch z sześciu warsztatów.

D1.1 Transformacja energetyczna - doświadczenia w zakresie planowania i realizacji projektów w obszarze transformacji energetycznej i produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ramach współpracy międzygminnej.

D1.2 Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych , w tym przedsięwzięć transportowych na obszarze partnerstwa z uwzględnieniem mobilności miejskiej.

D1.3 Rozwój lokalnej gospodarki - doświadczenia w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości (lokalny biznes, agroturystyka, inne) w ramach partnerstw międzysamorządowych.

D1.4 Usługi edukacyjne i społeczne - jak je budować i rozwijać na terenie partnerstwa, zmniejszając koszty ich realizacji oraz podnosząc jakość.

D1.5 Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze - jak budować zintegrowany projekt w wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tak aby miał realne szanse na pobudzenie lokalnego rozwoju gospodarczego.

D1.6 Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze - jak budować zintegrowany projekt w wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tak aby miał realne szanse na pobudzenie lokalnego rozwoju gospodarczego. Możliwości, praktyczne doświadczenia i dyskusja.

Prowadzenie:

Doradcy ZMP ze wsparciem opiekunów FFW oraz udziałem odpowiednich IZ krajowych i regionalnych.

Materiały:

Do każdego warsztatu były załączone materiały w postaci prezentacji. Można je pobrać ze strefy wiedzy serwisu www.cwd.info.pl. Nazwy prezentacji są zamieszczone przy każdej notatce oraz zawierają oznaczenie warsztatu.

D1.1. Transformacja energetyczna - doświadczenia w zakresie planowania i realizacji projektów w obszarze transformacji energetycznej i produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ramach współpracy międzygminnej.

Odpowiada za notatkę: Adam Witas

Koordynator warsztatu: Wojciech Kłosowski

Otwarcia dokonał Koordynator – W. Kłosowski, powitał uczestników, w tym Panią Joannę Gajda-Sobieszczańską – Naczelnik Wydziału Koordynacji Programowania, Departament Programów Infrastrukturalnych, MFIPR i przedstawił zespół ekspertów, który warsztat przygotował i będzie dziś prowadził oraz zapoznał z porządkiem:

- prelekcja nt. transformacji energetycznej;
- przedstawienie dobrej praktyki – spółdzielnia energetyczna „Słoneczny Serock”;
- pytania i dyskusja:
 - Doradca ZMP – Zdzisław Czucha zapoznał z prezentacją nt. transformacji energetycznej.
 - Jerzy Żelichowski – Doradca ZMP zapoznał o możliwościach organizowania form współpracy (ustawa o OZE z 2020 r.): klastry, spółdzielnie energetyczne.
 - Pan Artur Borkowski – Burmistrz Miasta i Gminy Serock i Pan Jakub Szymański – Prezes Spółdzielni przedstawili prezentację Spółdzielni Energetycznej „Słoneczny Serock”.
 - Pani Joanna Gajda-Sobieszczańska reprezentująca IZ (krajową) – zaakcentowała bardzo ciekawą prelekcję przedstawioną przez obu prelegentów i wspomniała o kryteriach wyboru w ramach funduszu FEnIKS oraz wsparcie z funduszy europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027, *nie będzie środków na źródła gazowe*.
 - Pytania i dyskusja: – podjęte tematy:
 - unikanie emisji pyłowych i CO₂ - paliwa stałe, ciekłe i gazowe;
 - stosowanie przeliczników mocy różnych źródeł energii;
 - nieefektywność zakupywanych nowych pojazdów zeroemisyjnych dla komunikacji miejskiej (nawet z dotacją/pomocą państwa);
 - projekty energetyczne na Lubelszczyźnie – trudności z indywidualnym członkostwem, organizatorzy – Bio Power Sp. z o.o. z Zamościa + 4 Gminy;
 - udział podmiotów i organizacji pozarządowych;
 - stosowanie przez dystrybutorów energii sposobów odzyskiwania energii z OZE (nie ma mowy o zbilansowaniu), dodatki do nośników energii do fotowoltaiki *brak*;
 - problemy z przyjmowaniem przez sieci energii z OZE (problemy techniczne: m.in. lubelskie, lubuskie, podlaskie, małopolskie...).

Udostępnione materiały:

[D1.1. Transformacja energetyczna – prezentacja.pdf](#)

[D1.1. Transformacja Energetyczna - studium przypadku.pdf](#)

[D1.1. Transformacja energetyczna – zdjęcia.pdf](#)

D1.2 Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych, w tym przedsięwzięć transportowych na obszarze partnerstwa z uwzględnieniem mobilności miejskiej.

Odpowiedzialny za notatkę: [Andrzej Szczodry](#)

Koordynator warsztatów: [Andrzej Szczodry](#)

Otwarcia dokonał koordynator zespołu prowadzącego Andrzej Szczodry (ZMP). Powitał wszystkich uczestników warsztatów i przedstawił agendę. Poprosił o krótką autoprezentację ze strony przedstawicieli kilku IZ regionalnych oraz przedstawicieli: Ministerstwa Infrastruktury (w tym PO FEnIKS) i Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Następnie przedstawił doradców ZMP i FFW, którzy przygotowali warsztaty i poprosił ich o prezentacje w ramach pierwszej części warsztatów, którą określono mianem „transfer wiedzy”:

1. *Jakość i stan infrastruktury komunikacyjnej - czy najważniejsze elementy systemu ?; założenia i kształt polityki mobilności obszaru funkcjonalnego; logika powiązań komunikacyjnych w różnych układach; pasażer petent czy klient?*
Grzegorz Roman i Łukasz Zaborowski, doradcy ZMP
2. *Organizacyjne, prawne i instytucjonalne aspekty projektowania systemu transportu zbiorowego na obszarze partnerstwa*
Andrzej Szczodry, doradca ZMP
3. *Wymagania wobec projektów transportowych w perspektywie finansowej 2021-2027. Aspekt mobilności.*
Arkadiusz Drukier, doradca FFW

Prezentacje doradców miały w założeniu pokazać złożoność zagadnień związanych z planowaniem i realizacją nowoczesnych i zintegrowanych projektów dotyczących publicznego transportu zbiorowego. Rekomendowano podejście systemowe i partnerskie, szczególnie w kontekście wymogów określonych w regionalnych i centralnych programach operacyjnych perspektywy finansowej 2021-2027.

W drugiej części warsztatów odbyła się prezentacja dobrych przykładów związanych z planowaniem i realizacją projektów dotyczących transportu publicznego.

1. *Zintegrowany projekt transportowy w Strefie Centralnej*
Mirosław Szulist – starostwo powiatowe w Drawsku Pomorskim

2. *Powiatowy transport publiczny - lipnowskie studium przypadku*
Krzysztof Koman, doradca ZMP
3. *Komunikacja wewnątrzgminna jako element publicznej komunikacji ponadlokalnej – olsztyńskie studium przypadku (gmina Olsztyn k/Częstochowy)*
Łukasz Zaborowski, doradca ZMP
4. *Realizacja strategii niskoemisyjnych na obszarze Subregionu Północnego Województwa Opolskiego*
Edyta Stabrawa, Stowarzyszenie Subregion Północny Opolszczyzny

W trzeciej części uczestnicy warsztatów mogli zadawać pytania a doradcy ZMP i FFW oraz obecni na sali przedstawiciele MF i PR oraz MF udzielali na nie odpowiedzi. Część wypowiedzi miało charakter uzupełnienia prezentacji z pierwszej części warsztatów.

Pytania i dyskusja: – podjęte tematy:

- SUMP dla partnerstw, których członkami są gminy wiejskie i miejsko-wiejskie oraz miasta poniżej 50 tys. Mieszkańców,
- co należy ująć w strategiach partnerstw, aby spełnić wymogi programów operacyjnych (regionalnych i krajowych) dotyczące mobilności, zakupu autobusów, inwestycji infrastrukturalnych (centra przesiadkowe, P&R, P&B, ścieżki rowerowe),
- uwzględnienie w planowaniu projektów transportowych technologii IT,
- zalety opracowania SUMP dla partnerstwa bez względu na wymogi formalne

Udostępnione materiały:

[D1.2_Agenda_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Aspekty prawne i instytucjonalne_Andrzej Szczodry_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Lipno_Powiatowy transport publiczny_Krzysztof Koman_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Olsztyn koło Częstochowy_studium przypadku_Łukasz Zaborowski_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Strefa Centralna - transport_Mirosław Szulist_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Subregion Północny_Edyta Stabrawa_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Transport publiczny-podejście sytemowe_Grzegorz Roman_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Ustawa o elektromobilności - wyciąg z prezentacji. p. M.Perkuszewskiej_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

[D1.2_Wymagania wobec projektów_Arek Drukier_FFW_Planowanie i realizacja wspólnych projektów infrastrukturalnych_.pdf](#)

D1.3. Rozwój lokalnej gospodarki - doświadczenia w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości (lokalny biznes, agroturystyka, inne) w ramach partnerstw międzysamorządowych

Odpowiada za notatkę: Rafał Sułkowski

Koordinator warsztatu: Kamil Niklewicz

1. Rozwój gospodarczy nie jest traktowany priorytetowo w planach rozwojowych polskich samorządów. Również partnerstwom łatwiej jest planować działania infrastrukturalne i społeczne niż stricte nastawione na rozwój gospodarczy i wsparcie przedsiębiorczości.
2. Niestety często rozwój gospodarczy jest postrzegany w oderwaniu od zjawisk demograficznych i np. zasobów mieszkaniowych. Dlatego niezbędne jest analizowanie tych obszarów łącznie.
3. Synergia lokalna w zakresie przemysłu, inwestycji mieszkaniowych, i ostatnio w zdecydowanym stopniu rolnictw, jest najskuteczniejszym motorem rozwoju. Dodatkowo umiejętne wpasowanie podmiotów prywatnych w procesy strategiczne może znacznie przyspieszyć rozwój.
4. Wysiłki na rzecz pobudzenia przedsiębiorczości u młodych osób oraz zwiększenie chęci do prowadzenia działalności gospodarczej, przekłada się na trwalsze związanie z miejsce zamieszkania – pozwala zachować mieszkańców, ograniczyć drenaż demograficznych.
5. Jeśli tylko partnerstwo posiada ku temu potencjał, to planowanie oferty i rozwój przemysłu czasu wolnego, będzie stanowić świetny czynnik stabilnego rozwoju.
6. Wyspecjalizowanie się podmiotów prywatnych w kilku branżach, może z powodzeniem uruchomić procesy rozwojowe całej gminy. Dlatego nawet nie bezpośrednie wsparcie, a tworzenie warunków do rozwoju, może stać się najważniejszym z zadań samorządu.
7. Kluczowym dla rozwoju gospodarczego jest wykorzystanie lokalnych potencjałów i energii mieszkańców. Czasami większy impuls pochodzi od sektora samorządowego, a czasem jest on jedynie akuszerem dla wysiłków sektora prywatnego. Dlatego zbudowanie partnerskich relacji jest tutaj podstawą.
8. Ponieważ procesy gospodarcze w naturalny sposób „nie respektują” granic administracyjnych, to planowanie i prowadzenie działań prorozwojowych w oparciu o partnerstwa samorządów, jest znacznie skuteczniejsze i w dłuższej perspektywie pozwala osiągać lepsze i stabilniejsze korzyści.

Udostępnione materiały:

[D1.3. Gospodarka_lokalna_.pdf](#)

[D1.3_Ankieta_uczestnikow_Jakie_kluczowe_dzialania_w_obszarze_rozwoju_gospodarczego_zamierza_podjac_Twoja_gmina_w_ciagu_najblizszych_3_lat.pdf](#)

[D1.3_Gospodarka_lokalna_Partnerstwo_Brzozow.pdf](#)

Dokumentacja fotograficzna:

D1.4 Cyfryzacja - rozwój infrastruktury i umiejętności cyfrowych, zwiększenie potencjału gospodarczego i społecznego partnerstwa. Jak wspólnie rozwijać e-usługi (biznes, edukacja, opieka społeczna, kultura).

Koordynator warsztatu: Szymon Ciupa, Wiesława Kwiatkowska

Odpowiada za notatkę: Anna Żabińska - Pioterek

Warsztaty zostały podzielone na 2 części (prezentacyjna, praktyczna). Część prezentacyjna:

1. Wprowadzenie Doradcy Związku Miast Polskich do tematu Cyfryzacja: dlaczego dla miasta jest ważna transformacja cyfrowa, co ona wnosi i czym są dane, które powinny dla tego miasta pracować? <https://zmpol.sharepoint.com/:p:/s/CWD/EWOfY65tK3IKovau3hjep3wBDQ1Eb9YdkHv-fmdDYCr6MQ?e=cuvXu8>

2. Prezentacje dobrych praktyk:

- **Urząd Miasta Wrocławia** - omówienie idei projektu pn. „Platforma zarządzania JST”; standardy cyfrowego kontaktu z klientem, jednolity format usług, miejsc logowania, dokonywania płatności; przepływ analiza i dzielenie się danymi; spójność z usługami systemów krajowych; automatyzacja i optymalizacja procesów zarządczych.
- **Powiat Wągrowiecki** – Cyfryzacja usług geodezyjnych realizowana przez 4 powiaty: piłski, złotowski, czarnkowsko- trzaniecki i wągrowiecki. Dlaczego podjęli decyzje o realizacji takiego projektu – bo były na to dostępne środki.

Plusy realizacji projektu: Zestandaryzowane e-usługi dla wszystkich użytkowników np. geodetów, urbanistów, mieszkańców, projektantów itp. Koncentracja środowiska

geodezyjnego oraz pracowników w urzędach geodezyjnych. Mieli oni okazję poznać się i wymienić doświadczenia.

Minusy: błędnie sprecyzowana umowa partnerska, gdyż lider, czyli powiat wągrowiecki musiał wyłożyć własne środki na zrealizowanie projektu jego wszystkich działań a po 3 latach otrzymał refundację poniesionych kosztów.

Solidarność niestety z czasem wygasła wśród partnerów po zrealizowaniu projektu i to lider był obciążany pełną odpowiedzialnością. Następnym razem na pewno lepiej sprecyzując umowę partnerską zanim przystąpią do realizacji podobnego projektu.

- **Urząd Marszałkowski woj. lubelskiego** – pn. ” E-gminy w Lubelskim Obszarze Funkcjonalny”. *WNIOSKI:* tak było warto, tak było trudno. Bardzo ważną rolę odgrywa w takich projektach Inżynier Kontraktu.

3. Wystąpienia Dyrektora Departamentu Rozwoju Cyfrowego MFiPR nt. Możliwości finansowania cyfryzacji w nowej perspektywy

Cześć warsztatowa (praca w grupach)

Główne wnioski:

Kluczowe obszary cyfryzacji: transport i zarządzanie infrastrukturą, gospodarka przestrzenna, e-administracja, opieka zdrowotna

Kluczowe wyzwania w obszarze cyfryzacji:

- pozyskanie środków finansowych, komunikacja między partnerami, brak wykwalifikowanej kadry,
- zróżnicowanie poziomów gmin, ich rozwój w aspekcie IT; różne priorytety i potrzeby IT w gminach,
- zróżnicowana odpowiedzialność i kompetencje, wspólne usługi, ale czy wspólne interesy?
- Niewystarczające kompetencje i kadra w urzędach

Propozycje rozwiązań:

- wsparcie zewnętrzne, częste spotkania partnerów, zatrudnienie odpowiednich specjalistów, wsparcie eksperckie,
- zmiana systemu wynagradzania pracowników w urzędzie,
- wspólne projekty, wyrównywanie szans, dyfuzja wiedzy, dzielenie się wiedzą,
- uświadamianie społeczeństwa – mieszkańców i urzędników, konieczność podejmowania działań w zakresie cyfryzacji,
- szeroko zakrojone szkolenia, edukacja i promocja nt. cyfryzacji,
- jasny podział obowiązków – co robi państwo a co samorząd.
- Doradca ZMP zgłosił propozycję, aby wspólne projekty nie kończyły się na wspólnym wdrożeniu systemu, który jest zarządzany przez 4 niezależne jednostki, ale żeby je

koordynować przez powołanie dedykowanych **cyfryzacji centrów usług wspólnych**. Co pozwoli na zwiększenie zasobów kadrowych, pozyskanie osób o wyższych kompetencjach i ograniczenie kosztów.

Udostępnione materiały:

[D1.4_Cyfryzacja_CWD_Transformacja_Cyfrowa_ZMP.pdf](#)

[D1.4_Cyfryzacja_Praktyka_Cyfryzacja_Geodezji.pdf](#)

[D1.4_Cyfryzacja_Praktyka_LubelskoiKOF_E-gminy_29.11.pdf](#)

[D1.4_Cyfryzacja_Wroclaw_prezentacja_platforma_11.2022.pdf](#)

D1.5 Usługi edukacyjne i społeczne - jak je budować i rozwijać na terenie partnerstwa, zmniejszając koszty ich realizacji oraz podnosząc jakość

Odpowiada za notatkę: [Wojciech Zarzycki](#)

Uczestnicy:

- ✓ Joanna Agata Popielarz-Dzielińska - Naczelnik Wydział Rozwoju Gospodarczego i Zamówień Publicznych - **Partnerstwo Obszar Funkcjonalny Południowe Mazury- „Zintegrowany system pomocy medycznej i opiekuńczej dla seniorów, osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych na terenie krainy wielkich jezior mazurskich”;**
- ✓ Arkadiusz Niefiedowicz - koordynator grupy Partnerstwa oraz Sebastian Trojanowski - prowadzący projekt, **Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego - „Google for Education” realizowany z firmami Google i GoCloud;**
- ✓ Stanisław Jędrusina - Zastępca Wójta Gminy Skierbieszów, **Partnerstwo z obszaru Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego - Lokalny System Aktywnej Edukacji – kształtowanie kompetencji kluczowych we współczesnym świecie.**
- ✓ Pan Ireneusz Łucka - Burmistrz Bełżyc, oraz Anna Ostasz – Dyrektor CUS Centrum Usług Społecznych w Bełżycach.

Przedstawiciele Związku Miast Polskich

- ✓ Krzysztof Początek, koordynator warsztatu – obszar usług zdrowotnych,
- ✓ Wojciech Zarzycki, współprowadzący warsztat – obszar usług społecznych
- ✓ Mirosław MękarSKI, współprowadzący warsztat – obszar usług edukacyjnych
- ✓ Marcin Turzyński, współprowadzący warsztat – obszar przestrzenny
- ✓ Bohdan Skrzypczak - współprowadzący warsztat – obszar usług społecznych

- Dotychczasowe doświadczenie samorządów w obszarze usług społecznych a obecny etap współpracy partnerstw CWD.
 - **Przedstawienie doświadczenia Centrum Usług Społecznych Bełżyce. Dążenie do idei „jednego okienka dla obywateli” w sferze usług społecznych na obszarze gminy i powiatu.**
 - Koszty samorządów na usługi społeczne – czy obniżać koszty funkcjonowania czy podniesienie jakości usług?
 - Zadania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w kontekście możliwych zadań podejmowanych przez CUS. Przejęcie czy uzupełnienie oferty?
 - Kwestia odległości usług i miejsc pracy w gminach i powiatach w kontekście działalności CUS.
 - Idea międzygminnego CUS (propozycja rozwiązania systemowego), przy zachowaniu OPS i PCPR w określonym kształcie (do zdefiniowania).
 - Zebranie wniosków po pilotażu CUS oraz sposób ich finansowania. W EFS+ na poziomie regionów będą środki na funkcjonowanie CUS.
-
- **Przykład „Sieci współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju Powiatu Waleckiego”.**
 - Jak utrzymać projekt edukacyjny w okresie trwałości?
 - Kwestia rozwiązań technicznych.
 - Kwestia nowych możliwości współpracy z przedsiębiorcami
 - Kwestia motywowania nauczycieli do projektu.
 - **Przykład Partnerstwa Gmin i Obszaru Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego**

Prezentacja projektu edukacyjnego dla młodzieży.

Wnioski:

1. **Samorządy gmin i powiatów stojąc przed wyzwaniem wynikającym z demografii oraz rosnących kosztów powinny szukać wspólnych rozwiązań, które obniżają koszty, zachowują lub podnoszą jakość usług i odpowiadają na potrzeby społeczności. Przykładem takim są Centa Usług Społecznych. Takie struktury sieciowe pozwalają na uzyskanie efektu synergii działania.**
2. **Nowe formy organizacyjne dla świadczonych już usług pozwalają na odkrycie i wykorzystanie dotychczas ukrytych potencjałów (organizacyjnych, finansowych, społecznych, itp.)**
3. **Warto przekraczać granice rozdzielające usługi na świadczone przez gminy, powiaty, województwo, państwo. Samorząd, organizacje społeczne, biznes. Nowe możliwości finansowania - nowe możliwości organizowania i świadczenia usług. Także pozyskiwanie środków od podopiecznych, uczestników, itd.**
4. **Najważniejsza jest ciągłość analizy sytuacji i poziomu usług. Wspólne wnioskowanie. Doskonalenie usług i poszukiwanie nowych oczekiwanych przez mieszkańców. Należy analizować rynek usług i uzupełniać usługi deficytowe (np. rehabilitacja).**

5. Nie można oczekiwać na zmiany i finansowanie państwowe. Siłą dobrych usług jest innowacyjność tkwiąca w samej społeczności oraz jej potrzeby.
6. Diagnoza i ankietowanie oraz bezpośrednie badanie potrzeb. To wszystko, aby uniknąć oferty usług, na które nikt nie czeka.
7. Oferta bezpłatnych usług nie jest gwarancją sukcesu i zadowolenia mieszkańców. Taka oferta jest często kierowana nie do określonej grupy, lecz do ogółu niezainteresowanych mieszkańców i nielicznej grupy beneficjentów.
8. Tylko wieloletnie przetargi i klauzule społeczne sprawiają, że można budować instytucjonalny potencjał organizacji pozarządowych, które będą współpracowały z instytucjami zlecającymi wykonanie usług. Dalej można organizacje te włączyć do badań i budowania diagnozy.

Udostępnione materiały:

[D1.5_0_Prowadzący_prezentacja_wiodąca_CWD+wnioski_Uслуги edukacyjne i społeczne_.pdf](#)

[D1.5_1_Gmina_Bełżyce_prezentacja_doświadczenia_CUS_CWD_Uслуги edukacyjne i społeczne_.pdf](#)

[D1.5_2_P.wałeczek_prezentacja_platforma_cyfrowa_CWD_Uслуги edukacyjne i społeczne_.pdf](#)

[D1.5_3_P.Skierbieszowskie_prezentacja_aktywizacja_educacyjna_CWD_Uслуги edukacyjne i społeczne_.pdf](#)

[D1.5_3_P.Skierbieszowskie_prezentacja_aktywizacja_educacyjna_CWD_Uслуги edukacyjne i społeczne_.pdf](#)

D1.6 Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze - jak budować zintegrowany projekt przy wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tak aby miał realne szanse na pobudzenie lokalnego rozwoju gospodarczego.

Odpowiada za notatkę: Jacek Woźniak

W warsztacie wzięli udział przedstawiciele MFiPR (z-ca dyr. Departamentu Programów Regionalnych Anna Sulińska-Wójcik), przedstawiciele dwóch IZ regionalnych: Województwa Małopolskiego i Województwa Świętokrzyskiego oraz dwaj przedstawiciele FFW.

- **Wprowadzenie merytoryczne:**

Zaprezentowano **tezy do dyskusji:**

1. Nakłady na dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze to nie tylko koszty/wydatki, raczej - inwestycje w rozwój gospodarczy. Zasoby dziedzictwa kulturowego/przyrodniczego mogą i powinny na siebie zarabiać.
2. Potencjał dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego może wyraźnie wzmacniać konkurencyjność obszaru i rozwój gospodarczy.
3. Optymalna forma dla przedsięwzięć z zakresu dziedzictwo kulturowego i przyrodniczego to - projekty zintegrowane.

W prezentacji przedstawiono aktualne **rekommendacje horyzontalne**, istotne dla projektów wykorzystujących potencjały dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego:

Europejskie Zasady Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o wpływie na dziedzictwo kulturowe (opracowane przez ICOMOS), kluczowe rekomendacje:

- Zasady jakości i kryteriów wyboru projektów:
- Oparcie o fakty i wiedzę ekspercką
- Korzyści dla wspólnoty (odpowiedzialność społeczna)
- Szacunek dla Genius loci
- Proporcjonalność (tyle interwencji ile niezbędne, tak mało jak możliwe)
- Trwałość
- Dobre zarządzanie

Nowy Europejski Bauhaus, kluczowe rekomendacje:

- Ponowne wykorzystanie materiałów i przestrzeni
- Odbudowa różnorodności biologicznej (powrót do naturalnych krajobrazów)
- Stosowanie zrównoważonych materiałów i technik budowlanych
- Znaczenie estetyki, ponowne odkrywanie historii i dziedzictwa architektonicznego
- Zwracanie uwagi na potrzeby grup marginalizowanych

Transformacja cyfrowa

Innowacje społeczne

Zasady zrównoważonej turystyki, kluczowe rekomendacja: Celem turystyki zrównoważonej jest zadbanie, aby rozwój przyniósł pozytywne skutki dla społeczności lokalnych, a nie tylko dla firm turystycznych oraz samych turystów.

Zapisy Umowy Partnerstwa, w tym konkretne odniesienia do CP 2, CP 4 oraz CP5., warunek - ringfencingi.

- **Aspekty praktyczne, dyskusja, wypowiedzi uczestników**

Studium przypadku (FFW) – Model partycypacyjnego zarządzania zespołem pałacowo-parkowym

Rekomendacja stosowania metodyki znanej z rewitalizacji (szeroka partycypacja, włączanie różnych środowisk) do przygotowania i zarządzania projektami z zakresu dziedzictwo kulturowego i przyrodniczego.

Doświadczenia Partnerstwa Świętokrzyskie Uzdrowiska. Przykład wieloaspektowego, zintegrowanego podejścia, realizowanego w ramach dużego obszaru funkcjonalnego „Obszar Strategicznej Interwencji Świętokrzyskie Uzdrowiska” (Gmina Busko-Zdrój, Gmina Solec-Zdrój, Gmina Kazimierza Wielka, Gmina Pińczów, Powiat Buski oraz Powiat Kazimierski). Integracja 3 komponenty: 1. Ogólnodostępna infrastruktura uzdrowiskowa; 2. Szlak rowerowy SPA VELO – łącznik obszaru uzdrowiskowego, 3. Wspólna marka (#świętokrzysieuzdrowiska).

Doświadczenia Partnerstwa Region Puszczy Białowieskiej Powiat Hajnowski. Przykłady projektów z zakresu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w tym "Szlakiem Bioróżnorodności Regionu Puszczy Białowieskiej i Doliny Narwi", "Transgraniczne dziedzictwo Puszczy Białowieskiej", „Usieciowienie atrakcji turystycznych poprzez budowę marki obszaru Partnerstwa i intuicyjnych narzędzi do planowania pobytu na terenie Południowo-Wschodniego Podlasia”.

Studium przypadku (FFW) - Wnioski z oceny projektów partnerskich w obszarze dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Rekomendacje – w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych należy szczegółowo udowodnić takie aspekty jak zintegrowane podejście, sposób zaangażowania partnerów, jakość partnerstwa, skład partnerstwa - zrównoważony w odniesieniu do odpowiednich poziomów zarządzania i sektorów, potencjalna trwałość partnerstwa, system zarządzania projektem (współodpowiedzialność, współdecydowanie).

- **Wnioski**

Kluczem jest zintegrowane podejście, w ujęciu obszarowym, ale także tematycznym, integracja interwencji w infrastrukturę, produkt lokalny, promocję, markę, budowanie kompetencji, z równoczesnym uwzględnieniem kwestii horyzontalnych: włączenie społeczne, ochrona klimatu, agenda cyfrowa, Bauhaus (nacisk na estetykę).

Dyr. Anna Sulińska-Wójcik zwróciła uwagę na konieczność uzgadniania projektów w przestrzeni, tak aby się widziały, unikać ryzyka inwestycji ‘konkurujących’ ze sobą o klientów, wymagających stałego dotowania (uwagi ETO), istotne rozróżnienie na inwestycje w ramach CP 4 i 5.

Uwaga na potencjalne konflikty interesów między gospodarczą funkcją projektów a wymogami ochrony środowiska.

Należy wzmacniać partycypację społeczną oraz włączanie jednostek samorządowych na wszystkich etapach przygotowania i realizacji projektu.

Należy przemyśleć postrzeganie i mierzenie sukcesu projektów, mają bezpośrednio służyć społeczności lokalnej (wskaźniki: nie tylko „liczba odwiedzających” lub „liczba turystów” lecz także – wskaźniki wpływu na rozwój lokalnej gospodarki i społeczności).

Udostępnione materiały:

Notatki – warsztaty – dzień 1 I Seminarium sieciujące CWD+ Serock 29.11.2022

D1.6_Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze_Dobra praktyka_L.Lewczuk_Powiat Hajnowski.pdf

D1.6_Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze_Dobra praktyka_Partnersstwo_OSI_Swietokrzyskie Uzdrowiska.pdf

D1.6_Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze_Ocena projektów partnerskich_P.Przybysz_FF.W.pdf

D1.6_Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze_Studium przypadku_A.Szarfenberg_FF.W.pdf

D1.6_Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze_Wprowadzenie_AD_JW_ZMP.pdf